

11. A GESZTENYÉS HOROG THE CHESTNUT GULLY

A 282 méter magas, Szent Márton-hegynek nevezett dombra épült apátságának évszázadokon keresztül a legfontosabb - ha nem az egyetlen - közlekedőútja a „horhos” volt, amely kialakulását a mélyedésben lefolyó víz eróziója mellett a huzamos és gyakori használataiknak is köszönheti. Az út erénye- előnye, hogy árnyékos fekvésű, és háborús időkben jól védhető.

Állandósult nevét a korábban a felső szakasz környékén tenyésző apátsági szelídgesztenyéről kapta. Az irodalom *Mély-horog* néven emlegeti, népi elnevezése pedig *Szamárút* volt. Az utóbbi nevet azért ragasztották rá, mert 1869-ig ezen az úton hordták föl a vizet az apátságba a szamár- és bivalyfogatok a Piac tér felső végén lévő csigás kútiból.

A horognak megbecsült helye van az apátság és a település történetében: maga is ezer vagy több évet számlálva érintetlen és elő tanúja az ezeréves múlt eseményeinek, jelenségeinek. Szerepe, jellege szerint egyszerre volt helyi és távolsági út: ez volt a Győr-Pannonhalma között hosszú út befejező szakasza. Ezen az úton indulnak hajdan az apátok nem ritka kiszállásaiakra, messzi utazásaiakra. Itt tóttak fől a monostorba a különböző magyar és idegen méltóságok, köztük az alapító uralkodóház királyai, hercegei, soraikban a szentek is. Zarándokszent példára verte föl a löszebe vágódott út porát; katonák csizmájá, lovak patjája rúgtá-kavarta sarát. Szolgák, alkalmazzottak és jobbágyok, a település apraja-nagyja léptében sokszor az emelkedő mérteket.

Jelentőségét egészen 1831-ig megtartotta, amikor a nehezen járhatónak minősített régi út kiváltására megépült a ma is használatos Új út (száz évvel később Szent Imre út, 1956 óta Hunyadi út).

Tricollis Pannoniae – 18. századi térkép Tricollis Pannoniae (map from the 18th century)

Győrszentmárton a második katonai felvételezés térképén – 1860 körül Győrszentmárton on the map of the second military survey (around 1860)

Pannonhalma tervezett átépítése – 1827 The proposed rebuilding of Pannonhalma (1827)

Perched on top of the 282-meter tall Szent Márton Hill, the Abbey for centuries remained practically inaccessible by any route other than the *horhos* or *horog*—a gully sculpted by frequent treading by human feet as much as by water coursing downhill at its bottom. Beyond being well-shaded by trees, this access road offered the benefit of being conveniently defendable in times of war.

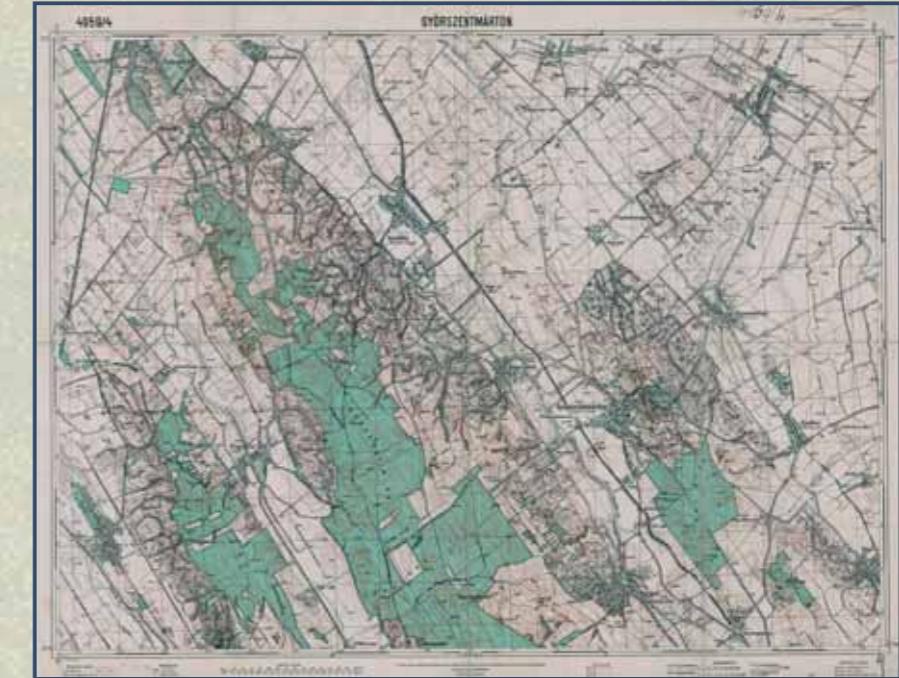
The "Chestnut Gully" was originally named after the grove of sweet chestnut trees thriving along its upper section. In literature, it has often been referred to as the "Deep Gully." In the local vernacular, it is named the "Donkey Trail," for having served, until 1869, as the passageway whereby water from the draw-well at the higher end of Market Square was transported to the Abbey by donkey- and buffalo-drawn carts.

Having witnessed the ups and downs of the Abbey's fate for over a thousand years, the Gully has earned a highly esteemed place in the history of the monastery as well as that of the settlement itself. As the final section of the highway connecting the city of Györ to Pannonhalma, it has always fulfilled the double role of being both a local road and an intercity thoroughfare. It used to be the routine choice for abbots as they set out for their not infrequent neighborhood visits and journeys to faraway lands. It steered to the Abbey dignitaries from all walks of life, Hungarian and foreign, including the kings and princes of the founding Árpád Dynasty, who numbered several canonized saints among them. The dust of the well-trodden path could hardly settle before it would be raised by another host of pilgrims; its mud hardly ever had the time to set before it was once again kneaded and churned by soldiers' boots and horse shoes. The incline was mounted by servants, employees, serfs, and the rest of the village folk too many times during a lifetime to count.

The Gully retained its significance up until 1831, when it was declared "strenuous of access" and replaced by the so-called *New Road* that is still in use today. (A century after being built, it went by the name of *Szent Imre Road*; since 1956, it has been known as *Hunyadi Road*.)

Az „Új út” – 1900 körül The “New Road” (around 1900)

Győrszentmárton a harmadik katonai felvételezés javított térképén – 1932
Győrszentmárton on the map of the third military survey (1932)

A Főapátság és a hozzá vezető horgas út
– Ludwig Rochbock, 1857, acélmetszet
The Abbey and the gully-way leading to it
(steel engraving by Ludwig Rochbock, 1857)

Győrszentmárton az első katonai felvételezés térképén – 1780 körül
Győrszentmárton on the map of the first military survey (around 1780)